

فهرست اولویت های پژوهشی سازمان امور مالیاتی کشور در سال ۱۳۹۳

مواردی که با رنگ قرمز مشخص شده اند به دلیل تصویب طرح و عقد قرارداد با مجری از فهرست اولویت های

سازمان خارج شده اند

۱. پیاده سازی نظام مالیات بر درآمد اشخاص (مالیات بر جمع درآمد)
۲. مالیات بر درآمد مشاغل
۳. مالیات بر ارزش افزوده
۴. معرفی مالیات بر موارد خاص (Excise tax)
۵. مالیات بر درآمد کشاورزی
۶. مالیات بر سود سپرده های بانکی
۷. مالیاتهای زیست محیطی
۸. مالیات، بازارها و ابزارهای جدید مالی
۹. مالیات بر املاک و مستغلات
۱۰. ضمانت های اجرایی قوانین مالیاتی
۱۱. الگوهای بهینه نظام دادرسی مالیاتی
۱۲. هزینه های قابل قبول مالیاتی
۱۳. بررسی و تحلیل آثار معافیت ها و مشوق های مالیاتی
۱۴. بررسی مخارج مالیاتی در ایران
۱۵. مالیات بر موسسات خیریه و کمک های خیریه
۱۶. مالیات ستانی از Hard to Tax Groups (HTT)
۱۷. برآورد میزان فرار یا اجتناب مالیاتی ناشی از قیمت گذاری انتقالات در ایران
۱۸. ترفندهای مالیاتی و راهکارهای مواجهه با آن
۱۹. الگوهای خدمات رسانی به مؤدیان
۲۰. ارتقاء فرهنگ و تمکین مالیاتی
۲۱. مالیات الکترونیکی (E-TAX)
۲۲. ارتقاء سلامت اداری در نظام مالیاتی کشور
۲۳. محاسبه شاخص بهره‌وری در سازمان امور مالیاتی کشور
۲۴. ساختار مطلوب مالیات های ملی و محلی در کشور
۲۵. نظام مالیاتی و ساختار مطلوب نظام تأمین اجتماعی
۲۶. مالیات و ساختار بودجه مطلوب دولت اسلامی
۲۷. مالیات های اسلامی در ساختار نظام مالیاتی کشور
۲۸. جایگاه مالیات در اقتصاد مقاومتی

توضیحات:

- ۱- پیشنهادات باید در چارچوب فرم طرح نامه و تایپ شده ارائه گردد.
- ۲- ارسال طرح نامه هیچ گونه تعهدی برای سازمان بابت هزینه های تدوین طرح نامه و یا سایر هزینه های جنبی نخواهد داشت .
- ۳- طرح تحقیقاتی قبل از تصویب نهایی از جنبه های روش اجرای طرح ، هزینه های پیش بینی شده، مدت اجرای طرح، صلاحیت علمی مجری و همکاران طرح، کامل بودن طرح از نظر شکل و محتوی و سایر موارد، مورد بررسی قرار می گیرد و پس از داوری و ارزیابی طرح نامه، نتیجه نهایی کتباً به اطلاع مجری خواهد رسید.
- ۴- دستاوردها و نتایج طرح باید به نحوی باشد که در روند سیاستگذاری، تدوین استراتژی، تصمیم گیری و برنامه ریزی بخش مالیاتی، تاثیر مستقیم و شفاف داشته باشد و حداقل به یک پیشنهاد عملی و یک الگوی اجرایی ختم شود.
- ۵- پژوهشگران گرامی و اساتید محترم دانشگاهها و همچنین موسسات پژوهشی و مراکز علمی می توانند علاوه بر اولویت های پژوهشی سازمان، موضوعات پیشنهادی مرتبط با نظام مالیاتی کشور را در قالب طرحنامه تهیه و جهت بررسی به دبیرخانه شورای پژوهشی ارسال فرمایید. بدیهی است موضوعاتی که در فهرست اولویت های سازمان قراردارند از اولویت برخوردار خواهند بود.
- ۶- پژوهشگران محترم می توانند در قالب محور های پژوهشی سازمان نسبت به تهیه مقاله جهت شرکت در همایش سیاست های مالی و مالیاتی و یا چاپ در فصلنامه پژوهشنامه مالیات(علمی - پژوهشی) اقدام نمایند.
- ۷- برای کسب اطلاعات بیشتر به وب سایت www.intamedia.ir مراجعه فرمایید.

۱. پیاده سازی نظام مالیات بر درآمد اشخاص (مالیات بر جمع درآمد)

تشریح موضوع و اهمیت آن

مروری بر قوانین مالیاتی کشور نشان می‌دهد که نظام مالیات بر جمع درآمد از سال ۱۳۴۵ تا ۱۳۸۰ در قوانین مالیاتی کشور وجود داشته، اما به دلیل فراهم نبودن زیرساختهای لازم برای پیاده سازی و اجرای این سیستم نظیر فقدان نظام جامع اطلاعات مالیاتی و غیره، هیچگاه اجرا نشد. به همین دلیل در اصلاحیه سال ۱۳۸۰ قانون مالیاتهای مستقیم، نظام مالیات بر جمع درآمد از قوانین مالیاتی کشور حذف شد. بعد از گذشت بیش از یک دهه از حذف این سیستم در شرایطی که کشور و بودجه دولت با کمبود منابع مالی مواجه است، ضرورت معرفی و اجرای نظام مالیات بر درآمد اشخاص (مالیات بر جمع درآمد) با هدف گسترش پایه‌های مالیاتی، و کاهش فرار مالیاتی بیش از هر زمان دیگری احساس می‌شود. به همین دلیل سازمان امور مالیاتی کشور در صدد احیای مجدد نظام مالیات بر جمع درآمد می‌باشد.

اهداف و نتایج مورد انتظار

- بررسی دلایل عدم اجرای نظام مالیات بر جمع درآمد علی‌رغم وجود قوانین پشتیبان این نظام مالیاتی
- بررسی پیش‌نیازهای لازم برای پیاده‌سازی و اجرای نظام مالیات بر جمع درآمد در ایران
- تهدیدها، فرصتها، نقات قوت و ضعف نظام مالیات بر جمع درآمد در ایران
- بررسی تجربه جهانی در خصوص پیاده‌سازی نظام مالیات بر جمع درآمد
- بررسی آثار اقتصادی وضع مالیات بر جمع درآمد (آثار درآمدی، تخصیصی و توزیعی)
- بررسی آثار اجرای مالیات بر جمع درآمد بر فرار مالیاتی مؤدیان

۲. مالیات بر درآمد مشاغل

تشریح موضوع و اهمیت آن

مالیات بر درآمد مشاغل که بر درآمد خالص فعالان اقتصادی شاغل در بخش‌های خدماتی، بازرگانی، رستوران و هتلداری، ساختمان، حمل و نقل خصوصی، کارگاه‌های کوچک صنعتی و خدمات اجتماعی، شخصی، خانگی و غیره وضع می‌شود، سهم اندکی از کل مالیات‌های کشور را به خود اختصاص داده است. نظام مالیاتی کشور همواره در این بخش با چالش‌های زیادی روبرو بوده است. ویژگی‌های ذاتی فعالیت‌های این بخش در کنار عدم شفافیت در گردش اطلاعات مالی آنها، هزینه‌های اجتماعی و اداری وصول مالیات را در این بخش افزایش داده است. علی‌رغم انجام اصلاحات گسترده در ساختار نظام مالیاتی، سهم مالیات مشاغل از کل درآمدهای مالیاتی به دلایل متعددی چون نبود

نظام مالیات بر مجموع درآمد، سنتی بودن ساختار فعالیتهای بخش مشاغل، فرار مالیاتی گسترده در این بخش که متاثر از نبودن بانک جامع اطلاعاتی از جریان وجوه و جریان کالا است، عدم گسترش کامل نظام مالیات بر ارزش افزوده و غیره کاهش یافته است. بی شک نقش این مالیات در افزایش شفافیت فعالیت‌های اقتصادی انکارناپذیر است. انجام یک مطالعه کالبدشکافی از بخش مشاغل که نتایج ذیل را به همراه داشته باشد، هدف اصلی این مطالعه می باشد.

اهداف و نتایج مورد انتظار

- بررسی بخش مشاغل و ارزش افزوده آن به تفکیک مشاغل و صنوف عمده
- شناسایی موانع و چالشهای وصول مالیات بر درآمد مشاغل در کشور
- برآورد ظرفیت مالیاتی بخش مشاغل در سطح کشور
- تخمین میزان فرار مالیاتی در بخش مشاغل و ارائه راهکارهای لازم برای کاهش فرار مالیاتی در این بخش
- بررسی انواع نظامات مالیات ستانی از بخش مشاغل و نقاط قوت و ضعف هر کدام (معرفی یک نظام جدید مالیاتی برای مالیات ستانی از این بخش)
- آثار اجرای نظام مالیات ستانی معرفی شده برای بخش مشاغل (اثر آن بر مالیات و فرار مالیاتی در این بخش)

۳. مالیات بر ارزش افزوده

تشریح موضوع و اهمیت آن

مالیات بر ارزش افزوده نوعی مالیات بر فروش چند مرحله‌ای است که خرید کالاها و خدمات واسطه‌ای را از پرداخت مالیات معاف می کند. به دلیل کارایی بیشتر این سیستم نسبت به سیستم‌های دیگر، این سیستم به تدریج در اغلب کشورها جایگزین مالیات بر مصرف، واردات و غیره شده است. از دیدگاه نظری، مالیات بر ارزش افزوده موجب گسترش پایه مالیاتی، کاهش نرخ و بار مالیاتی شده و از نظر اجرایی باعث فراهم آمدن امکان کنترل اجرایی، افزایش شفافیت اطلاعاتی و جلوگیری از فرار مالیاتی می گردد. مالیات بر ارزش افزوده در ایران مالیات نوپایی است و از این رو اجرای آن با مشکلات و چالشهایی همراه بوده است. بنابراین لازم است با انجام مطالعات لازم، وضعیت اجرای قانون مالیات بر ارزش افزوده در کشور بررسی و چالش‌های اجرایی و مشکلات پیش‌رو در اجرای این قانون شناسایی و راهکارهای مناسب برای رفع مشکلات موجود اتخاذ شود.

اهداف و نتایج مورد انتظار

- تبیین و بررسی وضع موجود نظام مالیات بر ارزش افزوده در کشور
- شناخت مشکلات اساسی اجرای قانون مالیات بر ارزش افزوده در کشور شامل مشکلات مرتبط با تسلیم اظهارنامه‌های اینترنتی، نصب صندوق‌های فروش، امکانات سخت‌افزاری و نیروی انسانی و غیره
- بررسی چالش‌های استرداد مالیاتی در نظام مالیات بر ارزش افزوده
- بررسی مشکلات و چالش‌های مواد قانونی، آیین‌نامه‌ها و دستورالعمل‌های مرتبط با قانون مالیات بر ارزش افزوده
- ارائه راهکارهای لازم به منظور برقراری ارتباط میان اطلاعات اظهارنامه‌های مالیات بر ارزش افزوده با مالیات بر عملکرد و استفاده متقابل از آنها در فرآیند رسیدگی مالیاتی
- بررسی حسابرسی مبتنی بر ریسک در نظام مالیات بر ارزش افزوده
- بررسی آثار اقتصادی مالیات بر ارزش افزوده (توزیعی و تورمی)

۴. معرفی مالیات بر موارد خاص (Excise tax)

تشریح موضوع و اهمیت آن

مالیات بر موارد خاص به مالیاتی اطلاق می‌شود که بر تولید یا فروش برخی از کالاهای ساخت داخل یا وارداتی و یا مجوز فعالیت‌های خاص وضع می‌شود. این نوع مالیات معمولاً بر کالاهای لوکس و کالاهایی از قبیل دخانیات، سوخت موتور و غیره وضع می‌شود. مالیات بر موارد خاص از انواع مالیات‌های غیرمستقیم محسوب می‌شود، ولی متفاوت از مالیات بر ارزش افزوده و عوارض گمرکی است. اهداف وضع مالیات بر موارد خاص حسب مورد، متفاوت است از این رو اهداف متفاوت اقتصادی آن ایجاب می‌کند تحت شرایط خاص و برای نیل به اهداف خاص، مالیات بر موردی خاص وضع شود. یکی از جنبه‌های مالیات بر موارد خاص جنبه درآمدی آن است ولی این تنها جنبه آن محسوب نمی‌شود به طوری که در معرفی مالیات بر موارد خاص اهداف اقتصادی دیگری نیز مدنظر قرار می‌گیرد. در کنار این موارد، قابلیت اجرای مالیات بر مورد خاص و روش وصول مالیات نیز بسیار مهم تلقی می‌شود.

اهداف و نتایج مورد انتظار

- تعریف و تبیین مالیات بر موارد خاص
- بررسی مطالعات تطبیقی مالیات بر موارد خاص در سایر کشورها
- بررسی شرایط خاص اقتصادی ایران برای وضع مالیات بر موارد خاص
- بررسی قابلیت گسترش پایه مالیات بر موارد خاص در نظام مالیاتی کشور
- بررسی آثار گسترش پایه مالیات بر موارد خاص در نظام مالیاتی کشور (آثار اقتصادی و مالیاتی)
- ارزیابی عملکرد مالیاتی مواردی که تاکنون برای آنها مالیات خاص وضع شده است.

5. مالیات بر درآمد کشاورزی

تشریح موضوع و اهمیت آن

کشاورزی به عنوان یک فعالیت و حرفه استراتژیک شناخته شده است به گونه ای که عده ای معتقدند توسعه و پیشرفت صنعت کشاورزی در هر کشوری به عنوان شاخص مهم، در توسعه اقتصادی آن کشور تلقی می شود. تضعیف این صنعت می تواند به مشکلاتی از قبیل کاهش درآمدهای پایدار، کاهش اشتغال، سوق دادن افراد از روستاها به شهرها و در نتیجه گسترش شهرنشینی، تغییر ترکیب جمعیتی جغرافیایی مناسب یک کشور و ... منجر شود. وضع مالیات در بخش کشاورزی ممکن است باعث تشدید چنین چالش هایی گردد. از سوی دیگر توسعه یافتگی و یا در حال توسعه بودن یک کشور و نیز استفاده از دانش روز در صنعت کشاورزی در وضع یا عدم وضع این مالیات نقش اساسی ایفا می نماید. در کشورهای پیشرفته، به دلیل استفاده از سیستم مکانیزه در بخش کشاورزی، درآمدهای قابل توجهی با به کارگیری حداقل نیروی انسانی، نصیب کشاورزان شده است. بنابراین در چنین وضعیتی وضع مالیات می تواند به افزایش درآمدهای مالیاتی یک کشور منجر شود. از سوی دیگر در کشورهای در حال توسعه، آگاهی از ظرفیت صنعت کشاورزی در اخذ مالیات، برای سیاست گذاران از اهمیت ویژه ای برخوردار است تا بتوانند متناسب با پیشرفت کشور، برای بخشی از درآمدهای کشاورزی، مالیات وضع نمایند.

اهداف و نتایج مورد انتظار

- چالش ها و فرصت های معافیت مالیاتی در بخش کشاورزی
- ظرفیت بالقوه صنعت کشاورزی در اخذ مالیات
- بررسی آثار تخصیصی و توزیعی وضع مالیات بر بخش کشاورزی
- امکان سنجی وضع مالیات در برخی از زیر بخش های کشاورزی

تشریح موضوع و اهمیت آن

وابستگی بودجه دولت به درآمدهای نفتی، دغدغه اقتصاددانان و علاقه‌مندان به آینده کشور محسوب می‌شود؛ اکنون که شرایط محیطی و فشار تحریم، درآمدهای نفتی دولت را دچار مشکل نموده است، می‌توان از این فرصت استفاده کرده و سعی نمود نقش مالیات را در تأمین بودجه دولت افزایش داد. یکی از راههای نیل به این هدف و افزایش درآمدهای مالیاتی، حذف معافیت‌ها و مشوقهای غیرضروری مالیاتی و هدفمند نمودن آنها می‌باشد. این موضوع در قوانین بالادستی از جمله قانون برنامه پنجم توسعه نیز مورد اشاره قرار گرفته است.

مالیات بر سودهای بانکی بیشتر از آنکه از دید افزایش درآمدهای مالیاتی در نظر گرفته شود عمدتاً با هدف استفاده از آن به‌عنوان یک ابزار سیاست‌گذاری و کنترلی مورد توجه قرار می‌گیرد. در بسیاری از موارد هدف از معافیت مالیاتی در حوزه سودهای بانکی، کنترل بر منابع مالی اشخاص مختلف و هدایت آنها در مسیرهای صحیح به‌منظور تخصیص بهینه منابع است. به‌عبارت دیگر شمول یا عدم شمولیت مالیاتی سودهای بانکی و نیز امکان‌سنجی وضع و وصول چنین مالیاتی به شرایط اقتصادی کلان یک جامعه بستگی دارد. در کشورهایی که از ثبات اقتصادی و نیز یک بازاریابی توسعه یافته برخوردار بوده و بازارهای مالی در آنها نقش بسیار مهمی در جذب منابع مالی اشخاص ایفا می‌نمایند بی‌شک وضع مالیات بر سودهای بانکی می‌تواند توجیه اقتصادی داشته و در هدایت منابع به سمت بازارهای مالی نقش مهمی را ایفا نماید. اما در کشورهای در حال توسعه به دلیل ناپایداری اقتصادی و نیز عدم توسعه مناسب بازارهای مالی، وضع چنین مالیاتی به احتمال زیاد باعث خروج منابع مالی افراد از بانک‌ها و سرمایه‌گذاری آنها در بخش‌های غیرمولد اقتصادی (از قبیل بازار سکه و ارز در ایران) خواهد شد. از این رو مالیات بر سودهای بانکی در ایران، ضمن افزایش درآمدهای مالیاتی می‌تواند با چالش‌های متعددی مواجه گردد.

علیهذا به نظر می‌رسد اخذ مالیات از سود سپرده‌ها در راستای اجرای عدالت مالیاتی و حذف تبعیض‌های مربوط به آن و جلوگیری از فرارهای مالیاتی و ایجاد یک منبع پایدار درآمدی برای دولت راهکار مناسبی در شرایط فعلی باشد؛ با این وجود نایبستی از عوارض جانبی نامطلوبی که ممکن است مالیات‌ها به همراه داشته باشند، غافل ماند. بر این اساس اخذ مالیات از سپرده‌های بانکی می‌تواند اثر منفی بر انگیزه مردم برای سپرده‌گذاری منابع مالی خود در بانکها داشته باشد؛ به‌ویژه در شرایط تورمی بالا، سود واقعی سپرده‌های بانکی کاهش می‌یابد؛ و وضع مالیات می‌تواند وضعیت را بدتر نیز نماید. در چنین شرایطی افراد هر چه بیشتر به خارج کردن پس‌اندازها از نظام بانکی و سرمایه‌گذاری در فعالیتهای سفته‌بازی و بازارهای سرمایه غیرمولدی، همچون طلا و ارز تشویق می‌شوند.

اهداف و نتایج مورد انتظار

- مطالعات تطبیقی الگوهای مالیات ستانی از سودهای بانکی
- برآورد ظرفیت مالیاتی بالقوه مالیات بر سود سپرده‌های بانکی
- بررسی اثرات درآمدی، توزیعی و تخصیصی وضع مالیات بر سود سپرده گذاری بانکی
- بررسی امکان‌سنجی سیاسی، اجتماعی، حقوقی و اقتصادی وضع مالیات بر سود سپرده های بانکی
- اثربخشی معافیت مالیاتی سودهای بانکی در روند سپرده گذاری منابع مالی اشخاص در بانک‌ها

۷. مالیات‌های زیست محیطی

تشریح موضوع و اهمیت آن

مالیات‌های سبز یا مالیات‌های زیست محیطی به عنوان یکی از محورهای توسعه پایدار در کشورها، از جمله سیاست‌های موثر در زمینه کنترل عوامل مخرب زیست محیطی با استفاده از ابزارهای اقتصادی می‌باشد. در این بین سیاست‌های مالیاتی مهمترین ابزار اقتصادی برای اجرای سیاست‌های زیست محیطی در هر کشور به شمار می‌روند. توسعه و محیط-زیست مفاهیم جداگانه‌ای نیستند، و نمی‌توان به نحو موفقیت آمیزی به یکی از آنها بدون مراجعه به دیگری پرداخت. محیط‌زیست منبعی برای توسعه است و کیفیت آن یک معیار مهم و حفظ آن با توسعه ارتباط دائمی دارد، به بیان دیگر توسعه موفقیت آمیز مستلزم سیاست‌هایی است که ملاحظات زیست محیطی را در برگیرد. اصولاً در بحث توسعه پایدار تاکید اساسی بر دو عنصر انسان و زیست بوم است و به زندگی توأم با سلامت انسان‌ها و هماهنگی با محیط‌زیست توجه می‌شود. یکی از عوامل عمده ایجاد آلودگی‌های محیط‌زیست در ایران ناشی از فقدان مالیات‌های سبز باشد و این مالیات‌ها با تغییر نسبی قیمت‌ها بر فرآیند تخریب محیط‌زیست تاثیر می‌گذارند و همچنین مالیات سبز می‌تواند در نظام مالیاتی به عنوان یک پایه مؤثر مالیاتی در اختیار دولت قرار گیرد.

اهداف و نتایج مورد انتظار

- استفاده از تجربیات سایر کشورها با توجه به ساختار اقتصادی کشور
- تعیین منابع آلوده‌کننده و مشخص کردن شاخص‌هایی برای حد بهینه آلودگی واحدها و معرفی کارآمدترین ابزار برای رسیدن به اهداف عینی (مالیات یا سایر ابزارهای اقتصادی)
- آثار و پیامدهای اجرای مالیات زیست محیطی
- ارائه پیش نویس قانون مالیات زیست محیطی

۸. مالیات، بازارها و ابزارهای جدید مالی

تشریح موضوع و اهمیت آن

بازارهای مالی به عنوان شاهرگ حیاتی جذب، تجمیع و انتقال سرمایه و تأمین منابع مالی بلندمدت مورد نیاز فعالیت های تولیدی و خدماتی مولد است. امروزه شاهد گسترش روزافزون ابزارهای مالی در بازارهای مالی دنیا هستیم. دلیل اصلی ایجاد چنین ابزارهایی، نیازهای جدید بازارهای مالی برای داشتن یک ساز و کار جدید است. با عنایت به فرایند روبه رشد خصوصی سازی، مالیات در چنین بازاری می تواند نقش درآمدی (با معرفی پایه های جدید مالیاتی) و نیز نقش انگیزشی (از طریق اعمال یکسری معافیت هایی به منظور تشویق سرمایه گذاری در این بازار)، ایفا نماید. در عمل، مالیات بر ابزارهای مالی با چالش های متعددی نظیر تعریف قلمرو تحت پوشش مالیاتی، پایه مالیاتی و اشخاص مشمول مالیات روبه روست. در این میان سایر چالش ها که ناشی از قابلیت بالای جابجایی و نیز نوآوری های مستمر در ابزارهای مالی است، فرصت های اجتناب مالیاتی را با تغییر محل مبادله به مناطق خارج از شمول مالیات و یا ابزارهای معاف از مالیات فراهم می کند. طبق مطالعات صندوق بین المللی پول، در بازارهای مالی، مالیات به عنوان ابزاری برای افزایش شفافیت در بازار به کار گرفته می شود. در این میان عده ای معتقدند مالیات بر معاملات مکرر ابزارهای مالی می تواند به عنوان ابزاری برای جلوگیری از سفته بازی و ثبات بازار سهام تلقی شود. همچنین وجود قوانین و مقررات یکپارچه برای اجرای اثربخش مالیات مبادلات مالی الزامی است. به عنوان مثال، تنوع معاملات مالی و پیچیدگی برخی ابزارها، موجب مشکلات مفهومی می شود که از جمله می توان به نحوه تعیین تعهد مالیاتی بر مبنای تعهدی یا نقدی (یا هر دو)، استفاده از ارزش اسمی ابزار یا مبالغ پولی جابجا شده در میان طرفین، شمول مالیاتی معاملات تسویه شده نقدی بر مبنای خالص پرداختی یا مبالغ ناخالص اصلی اشاره نمود.

اهداف و نتایج مورد انتظار

- چالش ها و فرصت های وضع مالیات بر ابزارهای جدید مالی
- الگوهای مالیات ستانی در بازارهای مالی مختلف (بورس و فرابورس)
- معرفی پایه های جدید مالیاتی در بازارهای مالی
- مالیات و شفافیت در بازارهای مالی
- بررسی تجارب جهانی در خصوص مالیات ستانی از بازارهای مالی

۹. مالیات بر املاک و مستغلات

تشریح موضوع و اهمیت آن

مالیات بر درآمد املاک و مستغلات به عنوان یکی از پایه‌های مهم مالیاتی محسوب می‌شود. اهمیت این پایه مالیاتی نه تنها از جنبه درآمدی بلکه از جوانب دیگر نیز حائز اهمیت است. یکی از این جنبه‌های مذکور نقش مالیات بر املاک و مستغلات در نیل به برخی از اهداف اقتصادی کشور از جمله جلوگیری از سفته‌بازی در بخش مسکن است. با توجه به اهمیت بخش مسکن در اقتصاد هر کشور، مباحث مالیات این بخش نیز حائز اهمیت است. در اقتصادهایی که سفته‌بازی و دلال‌بازی در بخش مسکن به رشد قیمت‌ها دامن می‌زند یکی از ابزارهای سیاستی برای مقابله با این مشکل، می‌تواند پیاده‌سازی نظام مالیات بر املاک و مستغلات باشد. مالیات بر درآمد اجاره املاک و مستغلات و مالیات بر نقل و انتقال املاک دو پایه مالیات بر املاک و مستغلات محسوب می‌شوند. در اصلاحیه اخیر قانون مالیات‌های مستقیم، مالیات بر عایدی سرمایه و مالیات بر مستغلات مسکونی خالی نیز معرفی شده است. از این رو، انجام تحقیقی برای بررسی مشکلات موجود در این حوزه و بررسی مواردی از نمونه‌های موفق در دنیا جهت تدوین قوانین و مقررات اثربخش در کشور ضروری است.

اهداف و نتایج مورد انتظار

- بررسی چالشها و مشکلات قانونی و اجرایی وضع مالیات بر املاک و مستغلات در کشور
- بررسی انواع مالیات بر املاک و مستغلات در قوانین و مقررات مالیاتی فعلی
- بررسی زیرساخت‌های لازم به منظور اجرای پایه‌های مالیاتی جدید در این بخش
- مطالعه تطبیقی قوانین مالیاتی سایر کشورها در بخش املاک و مستغلات
- بررسی اهداف اقتصادی نظام اقتصادی کشور در بخش مسکن
- تعیین نرخ بهینه مالیات بر املاک و مستغلات

۱۰. ضمانت‌های اجرایی قوانین مالیاتی

تشریح موضوع و اهمیت آن

یکی از مشکلات اساسی در اجرای سیاست‌های مالیاتی کارا و اثربخش، ضمانت‌های اجرایی ضعیف و در مواردی عدم اجرای آنها می‌باشد. برخورداری از یک نظام ضمانت اجرایی قوی و کارآ از ویژگی‌های مهم قوانین هر کشوری به شمار می‌رود. هدف از ضمانت‌های اجرایی قوانین مالیاتی، الزام مؤدیان به رعایت مقررات و تکالیف قانونی، تنبیه و

مجازات مؤدیانی است که قصد فرار از پرداخت مالیات را دارند و از انجام تکالیف قانونی شان خودداری می نمایند و همچنین تشویق آنها به رعایت تکالیف قانونی شان است. در قانون مالیات های مستقیم ابزارهای مختلفی برای تضمین اجرای قوانین و مقررات مالیاتی پیش بینی شده که برخی از آنها خاص نظام مالیاتی و برخی دیگر جنبه عام دارد. با این حال بررسی های موجود نشان می دهد که نظام ضمانت های اجرایی قوانین مالیاتی فاقد اثربخشی بوده و متناسب با تحولات اقتصادی کشور از انعطاف لازم برخوردار نمی باشد.

اهداف و نتایج مورد انتظار

- بررسی چالش ها، موانع و مشکلات موجود در اجرای دقیق ضمانت های اجرایی قوانین مالیاتی
- بررسی اثربخشی ضمانت های اجرایی قوانین مالیاتی
- بررسی مطالعات تطبیقی ضمانت های اجرایی قوانین مالیاتی در کشورهای مختلف
- ارائه راهکارهای لازم به منظور اصلاح و بهبود ضمانت های اجرایی قانون در جهت ارتقای تمکین مالیاتی
- بررسی بهبود ضمانت های اجرایی بر کاهش هزینه های اداری وصول
- بررسی آثار بهبود ضمانت های اجرایی بر وصول درآمدهای مالیاتی و افزایش قدرت خرید درآمدهای مالیاتی
- بررسی بهبود ضمانت های اجرایی بر کاهش وقفه های مالیاتی

۱۱. الگوهای بهینه نظام دادرسی مالیاتی

تشریح موضوع و اهمیت آن

نظام دادرسی مالیاتی به دلایل مختلف از کارایی لازم برخوردار نیست. ویژگی یک نظام مطلوب دادرسی، سرعت و دقت رسیدگی به اختلافات مالیاتی می باشد. متأسفانه مجموعه ای از عوامل نهادی، ساختاری و فرهنگی در کنار کارایی پایین فرآیند تشخیص مالیات (فرآیند قبل از دادرسی)، موجب گسیل حجم عظیمی از پرونده های مالیاتی به سمت هیات های حل اختلاف و سایر ارکان نظام دادرسی مالیاتی شده است. نتیجه این امر طولانی شدن زمان دادرسی از یک سو و احتمالاً کاهش دقت رسیدگی به پرونده های مورد اختلاف است. این مسئله به نوبه خود منجر به افزایش نارضایتی مؤدیان و ذینفعان نظام مالیاتی و همچنین کاهش قدرت خرید درآمدهای مالیاتی دولت به دلیل طولانی شدن فرآیند دادرسی شده است. بنابراین کاهش تعداد پرونده های مطروحه در نظام دادرسی، افزایش سرعت و دقت پرونده های مطرح شده در فرآیندهای مختلف دادرسی و سرانجام افزایش کارایی این بخش از مهمترین دغدغه های نظام دادرسی مالیاتی می باشد.

اهداف و نتایج مورد انتظار

- بررسی چالش‌ها و مشکلات موجود در نظام دادرسی مالیاتی کشور
- بررسی تجارب یا الگوهای برتر در سایر کشورهای جهان
- ارائه راهکارهای لازم به منظور کاهش اطاله رسیدگی
- ارائه پیشنهادهای مؤثر در راستای اصلاح قوانین و مقررات مالیاتی مرتبط با نظام دادرسی مالیاتی
- ارائه پیشنهادهای مؤثر در راستای اصلاح و تدوین دستورالعمل‌های نظام دادرسی مالیاتی
- ارائه معیارهای کمی برای اندازه‌گیری عملکرد نظام دادرسی مالیاتی
- بررسی تاثیر بهبود نظام دادرسی بر کاهش وقفه‌های مالیاتی
- بررسی تاثیر بهبود نظام دادرسی بر افزایش وصولی و قدرت خرید درآمدهای مالیاتی کشور
- بررسی دلایل ارجاع پرونده‌های مالیاتی به هیات‌های حل اختلاف مالیاتی

۱۲. هزینه‌های قابل قبول مالیاتی

تشریح موضوع و اهمیت آن

طبق قوانین و مقررات مالیاتی، در تعیین و محاسبه درآمد مشمول مالیات، از کل درآمد مؤدی تنها هزینه‌هایی قابل کسر هستند که از آنها تحت عنوان هزینه‌های قابل قبول مالیاتی یاد می‌شود. معمولاً در کشورهای مختلف قوانین و مقررات مالیاتی شرایط خاصی را برای قابل قبول بودن یک هزینه در نظر می‌گیرد که این شرایط می‌تواند متفاوت از اصول و استانداردهای پذیرفته شده حسابداری در آن کشور باشد؛ زیرا اهداف گزارشگری مالی طبق قوانین و مقررات مالیاتی متفاوت از اصول و استانداردهای پذیرفته شده حسابداری است. به عنوان مثال ممکن است یک پرداختی از نظر اصول و استانداردهای حسابداری به عنوان هزینه دوره تلقی شود ولی در نظام مالیاتی به عنوان هزینه قابل قبول مالیاتی در نظر گرفته نشود. همین موضوع باعث ایجاد شکاف میان قوانین و مقررات مالیاتی و اصول و استانداردهای حسابداری می‌گردد که در برخی موارد موجبات ایجاد تنش میان سازمان امور مالیاتی و مودیان را فراهم می‌سازد. عده‌ای معتقدند عدم هماهنگی میان قوانین و مقررات مالیاتی با اصول و استانداردهای حسابداری امری عادی تلقی می‌گردد اما برخی معتقدند هرچه شکاف میان این دو زیاد باشد از یک طرف باعث کاهش کارایی سازمان مالیاتی شده و از طرف دیگر با ایجاد نارضایتی مودیان، اثر منفی بر تمکین مالیاتی خواهد شد. از این رو، مطالعه و پژوهش در خصوص ویژگی‌های هزینه‌های قابل قبول مالیاتی و شیوه‌های رفع تضاد میان قوانین و مقررات مالیاتی با اصول و استانداردهای پذیرفته شده حسابداری می‌تواند آثار مثبتی را برای سازمان امور مالیاتی در بر داشته باشد.

اهداف و نتایج مورد انتظار

- بررسی و تبیین ماهیت هزینه‌های قابل قبول مالیاتی
- بررسی دلایل اختلاف میان قوانین و مقررات مالیاتی با اصول و استانداردهای حسابداری در باب هزینه‌های قابل قبول مالیاتی
- بررسی اثربخشی بخشنامه‌های مالیاتی در کاهش تضاد میان قوانین و مقررات مالیاتی با اصول و استانداردهای حسابداری
- انجام مطالعات تطبیقی درخصوص ارتباط میان قوانین و مقررات مالیاتی با اصول و استانداردهای حسابداری در باب هزینه‌های قابل قبول مالیاتی
- ارائه راهکارهای لازم به منظور کاهش تضاد میان قوانین و مقررات مالیاتی با اصول و استانداردهای حسابداری در باب هزینه‌های قابل قبول مالیاتی
- بررسی ارتباط میان قابل قبول بودن یک هزینه و تلقی آن به عنوان یک مشوق مالیاتی

۱۳. بررسی و تحلیل آثار معافیت‌ها و مشوق‌های مالیاتی

تشریح موضوع و اهمیت آن

مشوق مالیاتی یک سیاست مالیاتی است که از طریق آن دولت‌ها برای رسیدن به طیف وسیعی از اهداف توسعه‌ای، به گروه‌های خاصی از سرمایه‌گذاران و فعالان اقتصادی (مشوق هدفمند) و یا به همه آنها (مشوق عام یا غیر هدفمند) انواع امتیازات مالیاتی را به شکل تعطیلی، تخفیف، ترجیحات، ارفاق، اعتبار و تعویقات مالیاتی اعطا می‌کند. مشوق‌های مالیاتی کم و بیش در اغلب نظام‌های مالیاتی جهان وجود دارد. اما شکل و میزان استفاده از این معافیت‌ها و مشوق‌ها و همچنین انگیزه‌های استفاده از آنها در کشورهای مختلف متفاوت است. این سیاست‌ها ممکن است به دلایلی از قبیل تشویق به سرمایه‌گذاری یا جهت دهی سرمایه‌گذاریها در مناطق یا صنایع خاص اتخاذ شود. در قانون مالیات‌های ایران نیز معافیت‌ها و مشوق‌های زیادی در پایه‌های مختلف مالیاتی در نظر گرفته شده است. اعطای مشوق‌های مالیاتی به هر شکلی که باشد دارای هزینه‌های اقتصادی و مالی است. این مسئله در کنار تردیدهایی که در خصوص اثربخشی این سیاست در تحقق اهداف مورد نظر دولت وجود دارد، بررسی میزان کارایی آن و تجدیدنظر اساسی در نظام مشوق‌های مالیاتی و هدفمند نمودن آنها را ضروری می‌سازد.

اهداف و نتایج مورد انتظار

- تعیین میزان تأثیر معافیت‌های مالیاتی منطقه‌ای (ماده ۱۳۲ق.م.م) در جذب سرمایه‌گذاری خصوصی در بخش‌های صنعتی و معدنی به تفکیک مناطق توسعه یافته و کمتر توسعه یافته
- تعیین میزان تأثیر معافیت ماده ۱۳۸ق.م.م بر سرمایه‌گذاری شرکت‌ها
- ارائه مدلهایی برای اندازه‌گیری میزان کارایی و اثربخش معافیت‌های موجود در قانون
- اصلاح ساختار مشوقه‌های مالیاتی به منظور رفع مشکلات اجرایی و بی‌عدالتی و کاهش بار مالیاتی سایر بخش‌های غیرمعاف
- بررسی اثر تخصیصی و توزیعی معافیت‌ها و مشوقه‌های مالیاتی
- بررسی هزینه و منافع اقتصادی اعطای معافیت‌ها و مشوقه‌های مالیاتی به تفکیک بخش‌ها و مناطق اقتصادی

۱۴. بررسی مخارج مالیاتی در ایران

تشریح موضوع و اهمیت آن

دولت‌ها دارای وظایف زیادی در جامعه می‌باشند. یکی از روش‌های مرسوم برای انجام این وظایف، تخصیص اعتبار از طریق بودجه‌های سنواتی است. این رویکرد به برنامه مخارج یا هزینه کرد مستقیم دولت^۱ معروف است. در مقابل، رویکرد دیگری قرار دارد که از آن تحت عنوان مخارج خارج از بودجه یا مخارج مالیاتی^۲ یاد می‌شود. مخارج مالیاتی به زیانهای درآمدی (مالیاتی) ناشی از اعطای مجموعه‌ای از کمک‌ها و حمایت‌های مالیاتی دولت از گروه‌ها، اشخاص و بنگاهها اطلاق می‌شود که از طریق نظام مالیاتی برای دستیابی به یکسری اهداف اجتماعی صورت می‌گیرد.

بهترین روش برای طراحی برنامه مخارج مالیاتی به اهدافی بستگی دارد که دولت از این طریق دنبال می‌کند. در برنامه مخارج مالیاتی که با هدف باز توزیع درآمد طراحی شده باشد، بایستی ابتدا خانوارهای هدف انتخاب شوند. همچنین در برنامه مخارج مالیاتی که با هدف گسترش برخی از فعالیتها (نظیر فعالیتهای آموزشی، توسعه بهداشت و درمان، کمکهای خیریه، تامین مسکن) و یا تحریک برخی از رفتارها طراحی شده باشد، بایستی روی حساسیت یا پاسخ نسبی گروههای هدف تمرکز کرد.

در قوانین مالیاتی ایران، انواع کمک‌ها و حمایت‌های مالیاتی در قالب کسورات، بخشودگیها، تخفیفات، ترجیحات، تعویقات و غیره وجود دارد که با هدف دستیابی به مجموعه‌ای از اهداف اجتماعی در بخشهای مختلف نظیر بخش بهداشت و درمان، آموزش، خیریه، مسکن و غیره به افراد و بنگاهها اعطا می‌شود. در ایران همانند بسیاری از کشورهای

1 Direct Government Spending

2 Off-budget or Tax Expenditures

در حال توسعه، بودجه مخارج مالیاتی وجود ندارد، اما با این حال در قانون برنامه پنجم توسعه (۱۳۹۴-۱۳۹۰) با الزام دولت به لحاظ کردن معافیتها به صورت اعتبار مالیاتی در بودجه‌های سنواتی، گام اساسی در جهت افزایش شفافیت و هدفمند کردن حمایت‌های مالیاتی برداشته شده است. بدین منظور لازم است در مطالعه‌ای جامع با شناسایی انواع حمایت‌های مالیاتی موجود، مالیات‌های از دست رفته در هر یک از بخشها برآورد گردد و در نهایت بودجه مخارج مالیاتی در کشور تهیه گردد.

اهداف و نتایج مورد انتظار

- بررسی ادبیات موضوع و تجربه سایر کشورها
- شناسایی و تهیه فهرست اقلام مشمول مخارج مالیاتی در قوانین مالیاتی کشور
- برآورد میزان مخارج مالیاتی به تفکیک اقلام مذکور
- پیشنهاد بودجه مخارج مالیاتی و ارایه الگویی برای برآورد مخارج مذکور در بودجه‌های سنواتی

۱۵. مالیات بر مؤسسات خیریه و کمک‌های خیریه

تشریح موضوع و اهمیت آن

امروزه کمک‌های خیریه بخش خصوصی در کنار پرداخت‌های انتقالی دولت یکی از مهمترین راهکارهای کاهش فاصله طبقاتی و تحقق اهداف تأمین اجتماعی و فرهنگی در جوامع مختلف قلمداد می‌شود. نقش کمک‌های داوطلبانه بخش خصوصی در کاهش فاصله طبقاتی، افزایش رفاه افراد نیازمند و کاهش هزینه‌های دولت در برنامه‌ریزی و تعامل با این پدیده موضوع حائز اهمیت است. نقش بسیار مهم مؤسسات خیریه در کمک به تأمین اهداف مورد نظر دولت‌ها، پاسخ‌گو بودن سازمان‌ها و مؤسسات خیریه در مقایسه با برنامه‌های حمایتی دولت و واکنش سریع‌تر به نیازهای در حال تغییر اجتماعی از جمله دلایل حمایت دولت از کمک‌های خیریه و مؤسسات خیریه است. با این حال با گسترش اقدامات خیرخواهانه در کشور، امکان سوء استفاده از مؤسسات خیریه تحت عناوین مختلف برای فرار مالیاتی و پولشویی وجود دارد. بررسی مؤسسات خیریه و کمک‌های خیریه از جنبه‌های زیر از اهمیت برخوردار می‌باشد:

اهداف و نتایج مورد انتظار

- شناسایی و طبقه‌بندی انواع مؤسسات خیریه و کمک‌های خیریه در ایران
- بررسی انواع فعالیت‌های مؤسسات خیریه (درآمد و هزینه)
- روش‌های نظارت بر مؤسسات خیریه و کمک‌های خیریه
- روش‌های حمایت مالیاتی از مؤسسات خیریه و کمک‌های خیریه

۱۶. مالیات‌ستانی از (HTT) Hard to Tax Groups

تشریح موضوع و اهمیت آن

در بیشتر کشورها، شرکتها و افرادی وجود دارند علی‌رغم این که تحت کنترل سیستم مالیاتی می‌باشند، اقدام به فرار مالیاتی می‌کنند. آنها چنین کاری را به روش‌های مختلفی انجام می‌دهند. برخی از آنها از نفوذ سیاسی بالای خود برای بیرون ماندن از نظارت مالیاتی استفاده می‌کنند. برخی دیگر سعی می‌کنند در مرز بین اقتصاد رسمی و غیررسمی فعالیت کرده و یا کاملاً در فضای غیررسمی اقتصاد به فعالیت پردازند. برخی نیز از طریق راه‌هایی مانند ثبت کسورات غیرواقعی و یا کمتر از واقع نشان دادن رقم فروش و درآمد خود اقدام به تقلب می‌کنند. در نهایت برخی نیز به سادگی از پرداخت مالیات خود طفره می‌روند. اصولاً این گروه‌ها تحت چهار دسته قابل تقسیم هستند:

- شرکت‌ها و افرادی که معمولاً کوچک هستند و اسناد و مدارک کافی نگهداری و ثبت نمی‌کنند، اما به طور بالقوه مشمول مالیات می‌باشند.
- شرکت‌ها و افرادی که فعالیت‌های آنها به اندازه‌ای کافی بزرگ است که تحت پوشش سیستم مالیاتی قرار گیرند، اما از مالیات فرار می‌کنند. بخشی از این گروه می‌تواند خارج از حوزه رسمی باشند و بخش دیگر نیز مانند کوه یخ هستند، یعنی قسمتی از فعالیت‌های آنان که قابل مشاهده است بسیار کوچک‌تر از میزان واقعی است.
- مودیان بزرگ یا متوسطی که قابل مشاهده توسط سیستم مالیاتی هستند اما به سادگی از انجام تعهدات خود طفره می‌روند. این شرکت‌ها برای مثال می‌توانند حساب‌های خود را دست کاری کنند.
- مودیانی که دارای فعالیت‌های کاملاً شناخته شده‌ای هستند اما با استفاده از نفوذ سیاسی خود از مزایایی مانند معافیت‌ها و مشوق‌های مالیاتی بهره می‌برند. نهادهای شبه‌دولتی نمونه بارزی از این گروه هستند.

با توجه به این که اجتناب‌کنندگان مالیاتی در انواع، اندازه‌ها و اشکال مختلف ظاهر می‌شوند، راه‌های مقابله با آنها نیز متفاوت می‌باشد. اهداف انواع سیستم‌های مالیاتی با توجه به گروه‌هایی که تحت عنوان HTT طبقه‌بندی می‌شوند نیز متفاوت است. برای مثال، شفافیت می‌تواند از تأثیر لابی‌های سیاسی بکاهد. نیروی کار با مهارت و رویه‌های اداری محکم و سختگیرانه، از راه‌های مقابله با فعالیت در اقتصاد غیررسمی می‌باشد. نظارت دقیق و ضمانت اجرایی قوی نیز تنها راه مواجهه با مودیانی است که مالیات خود را نمی‌پردازند. سایر روش‌ها مانند ساده‌سازی سیستم مالیاتی، جایگزین

نمودن مالیات‌های جایگزین حداقل، مالیات ستانی غیرمستقیم و استفاده از اشخاص ثالث، و در نهایت کاهش و حذف معافیت‌ها و مشوق‌های مالیاتی نیز در این خصوص مفید می‌باشند.

در این راستا لازم است ضمن شناسایی گروه‌هایی که از پرداخت کامل مالیات خود طفره می‌روند و نیز روش‌های انجام این کار، راه‌های مسدود نمودن این مسیرها معرفی و پیشنهاد گردد.

اهداف و نتایج مورد انتظار

- شناسایی انواع گروه‌های HTT و روش‌های مورد استفاده

- بررسی تجارب سایر کشورها در خصوص HTTها

- برآورد زیان در آمدی ناشی از اجتناب و فرار مالیاتی

- معرفی و پیشنهاد راه کارهای مالیات ستانی از HTTها

۱۷. برآورد میزان فرار یا اجتناب مالیاتی ناشی از قیمت‌گذاری انتقالات در ایران

تشریح موضوع و اهمیت آن

با طرح و توسعه نظریه‌های جهانی سازی، تجارت بین واحدهای اقتصادی در کشورهای مختلف نیز افزایش یافته است. این روند رو به افزایش، مسائل مالیاتی مربوط به تجارت بین واحدهای اقتصادی در کشورهای مختلف را از مسائل مهم مالیه عمومی قرار داده است. در معاملات بین واحدهای مستقل در کشورهای مختلف مشکل وصول مالیات به آن شکلی که در معاملات واحدهای وابسته وجود دارد، مطرح نیست. ارزش حاکم بر مبادلات واحدهای مستقل به سبب این که عموماً مبتنی بر شواهد و مدارک مثبته قوی است، عینیت دارد و ابهام خاصی در اندازه‌گیری و حتی اثبات و تایید آن وجود ندارد؛ لکن در مبادلات واحدهای وابسته، این واحدها با هدف کاستن از مالیات خود، سعی در شناسایی سود در حوزه‌های مالیاتی با نرخ مالیاتی پایین‌تر دارند. از این رو برای سازمان‌های مالیاتی، مبادلات بین واحدهای وابسته از اهمیت خاصی برخوردار است. واحدهای تجاری چندملیتی به عنوان شکل خاصی از واحدهای وابسته با ملاحظات مالیاتی ناشی از قیمت‌گذاری انتقالات، با انتقال کالاها و خدمات و دارایی‌ها به کشورهای که نرخ مالیاتی پایین‌تری دارند، می‌توانند تعهدات مالیاتی خود را کاهش دهند و بر این اساس، قیمت‌گذاری انتقالات به عنوان یکی از حوزه‌های مهم فرار یا اجتناب مالیاتی محسوب می‌شود. در راستای اصلاح نظام مالیاتی یکی از مهمترین اقدامات، شناسایی حوزه‌های فرار یا اجتناب مالیاتی و اتخاذ رویه‌های لازم به منظور مقابله با آن است. از این نظر قیمت‌گذاری انتقالات یکی از مهم‌ترین حوزه‌هایی است که می‌توان اقدامات موثری برای افزایش وصول مالیاتی اتخاذ نمود؛ لذا برآورد میزان اجتناب یا فرار مالیاتی در این حوزه می‌تواند به نظام مالیاتی در اتخاذ تصمیمات منطقی کمک نماید.

اهداف و نتایج مورد انتظار

- تبیین مفهوم قیمت گذاری انتقالات و بررسی وضع موجود آن در ایران
- شناسایی جنبه‌های مهم موضوع قیمت گذاری انتقالات و روش‌های تشخیص آن
- بررسی اقدامات انجام گرفته در برخورد با مسئله قیمت گذاری انتقالات در سایر کشورها
- بررسی فعالیت شرکت‌های خارجی در ایران با رویکرد قیمت گذاری انتقالات
- بررسی اثربخشی قوانین و مقررات مالیاتی کشور در ارتباط با قیمت گذاری انتقالات
- قیمت گذاری انتقالات، درآمدهای مالیاتی از دست رفته و مسئله انتقال سرمایه گذاری داخلی و بین المللی

۱۸. ترفندهای مالیاتی و راهکارهای مواجهه با آن

تشریح موضوع و اهمیت آن

عدم پرداخت مالیات واقعی یکی از چالش‌های بسیار مهم کشورهای مختلف جهان بویژه کشورهای در حال توسعه در مواجهه با مشکلات اقتصادی بوده است که موجب کاهش درآمدهای مالیاتی و نیز کاهش شفافیت در اقتصاد می‌گردد. شاخص‌های مالیاتی در ایران از جمله نسبت مالیات به تولید ناخالص داخلی حکایت از این دارند که آنچه به عنوان مالیات وصول می‌شود شکاف زیادی با ظرفیت‌های بالقوه دارد و فرار و اجتناب مالیاتی زیادی در اقتصاد کشور رخ می‌دهد. ترفند مالیاتی بر خلاف فرار مالیاتی با استفاده از خلاءهای موجود در قوانین انجام می‌شود. در این فرآیند، مؤدیان با کمک مشاوران مالیاتی، روزه‌های قانونی را برای عدم پرداخت مالیات مورد شناسایی قرار می‌دهند. اگر چه در خصوص راه‌ها، برآورد و نحوه مقابله با فرار مالیاتی مطالعات فراوانی صورت گرفته است، اما از آنجا که ترفند مالیاتی دارای شکل و ظاهری قانونی می‌باشد، شناسایی روش‌های انجام، برآورد حجم و راه‌های مواجهه با آن از پیچیدگی‌های خاصی برخوردار می‌باشد. ترفند مالیاتی اغلب مربوط به قوانین و مقررات مالیاتی به عنوان یکی از ارکان نظام مالیاتی می‌شود. نرخ‌های مالیاتی، ساختار نظام مشوق‌های مالیاتی، مقررات حاکم بر تبادل اطلاعات، ساختار شکلی قوانین و مقررات، پیچیدگی قوانین و مقررات مالیاتی از عوامل مؤثر بر ترفند مالیاتی می‌باشد.

اهداف و نتایج مورد انتظار

- ارائه راهکارهایی جهت شناسایی تناقضات موجود در گزارشات مالی و گزارشات ویژه مالیاتی شرکت‌ها

- بررسی ترفند های مالیاتی گروه های وابسته در سیستم « مالیات بر ارزش افزوده»
- بررسی تطبیقی روند ترفند ستیزی و مقررات ضد ترفند در نظام مالیاتی ایران و سایر نظام ها
- بررسی اجتناب و فرار مالیاتی SME ها
- شناسایی و طراحی شاخص های جامع گریز مالیاتی و مقایسه میزان اجتناب مالیاتی اشخاص حقوقی به تفکیک فعالیت ها
- شناسایی خلاء های قوانین و مقررات مالیاتی مورد استفاده در ترفند مالیاتی و راهکارهای مقابله با آن

۱۹. الگوهای خدمات رسانی به مؤدیان

تشریح موضوع و اهمیت آن

بیشتر مؤدیان در سراسر جهان، عمدتاً دارای احساسی ناخوشایند نسبت به پرداخت مالیات هستند. این احساس اغلب به دلیل فقدان یک الگوی مناسب ارائه خدمات به مؤدیان می باشد. مشکلات انجام تکالیف مالیاتی از جمله پیچیدگی های ارائه اسناد و مدارک، مشکلات روش های پرداخت، هزینه بالای تمکین مالیاتی، چالش های مرتبط با رویه های واخواهی و از همه مهم تر عدم آگاهی در خصوص تکالیف و حقوق مالیاتی مؤدیان، باعث می شوند مؤدیان به سمت اجتناب و بعضاً فرار مالیاتی سوق داده شوند. اهداف سیاست ارائه خدمات مطلوب به مؤدیان، ارائه کمک به آنها است تا شرایط تمکین مالیاتی را تا حد ممکن برای آنها آسان نماید. از جمله این خدمات می توان به ساده سازی محاسبه مالیات، ساده سازی رویه های ارائه اسناد و اظهارنامه و پرداخت مالیات و آموزش به مؤدیان در خصوص گزینه ها و رویه های اعتراض و واخواهی اشاره نمود. با این وجود محدوده خدمات رسانی مطلوب به مؤدیان می تواند متناسب با انواع منابع، نوع مؤدی و ساختارهای اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی آنها متفاوت باشد. این موضوع مستلزم انجام مطالعات کارشناسی تکمیلی پیرامون الزامات و نیازهای مؤدیان (علاوه بر پروژه های متعددی که سازمان امور مالیاتی کشور طی چند ساله اخیر در این خصوص انجام داده است) می باشد.

اهداف و نتایج مورد انتظار

- بررسی چالش ها و مشکلات انجام تکالیف مالیاتی در ارائه الگوهای خدمات رسانی به مؤدیان مالیاتی در ایران
- بررسی مطالعات تطبیقی الگوهای خدمات رسانی به مؤدیان مالیاتی در کشورهای مختلف
- بررسی آثار ارائه الگوهای مناسب خدمات رسانی به مؤدیان بر میزان تمکین مؤدیان مالیاتی
- ارائه الگویی مناسب به منظور ارائه خدمات کامل به مؤدیان مالیاتی

- ارائه الگوها و مدل‌های کمی برای اندازه‌گیری میزان خدمات رسانی سازمان امور مالیاتی به مؤدیان

۲۰. ارتقاء فرهنگ و تمکین مالیاتی

تشریح موضوع و اهمیت آن

امروزه در اکثر کشورها شیوه وصول مالیات از روش اجبار مؤدیان به پرداخت مالیات به روش اختیاری و خوداظهاری پرداخت مالیات تغییر کرده است. این تغییر شیوه در وصول مالیات باعث افزایش تمرکز سازمان‌های مالیاتی بر توسعه فرهنگ و تمکین مالیاتی جهت نیل به هدف وصول مالیات شده است. بهبود و توسعه فرهنگ مالیاتی یکی از مهم‌ترین عوامل موثر در تمکین داوطلبانه مؤدیان مالیاتی و افزایش کارایی و اثربخشی وصول مالیات تلقی می‌شود. سازمان‌های مالیاتی کشورهای مختلف درصدد هستند تا با ایجاد شرایط مناسب، اعتماد مؤدیان مالیاتی را جلب و از این طریق با صرف هزینه‌های کمتر، بخش اعظمی از مالیات‌های خود را بر پایه اعتماد متقابل و مشارکت مؤدیان مالیاتی وصول نمایند. در این میان، یکی از مهم‌ترین عوامل موثر بر فرهنگ مؤدیان مالیاتی نوع نگرش آنها نسبت به پرداخت می‌باشد که به نوبه خود متأثر از عوامل مختلف دیگری است. تحقیق حول این مسئله و نیز بررسی اثربخشی روش‌های مختلف وصول مالیات می‌تواند در جهت ارتقاء سطح تمکین مالیاتی نقش موثری را ایفا نماید. بررسی هزینه‌های تمکین و سطح بهینه مخارج سازمان امور مالیاتی کشور نیز کمک شایانی به وصول مالیات بهینه می‌کند. تحقیق و بررسی در این حوزه می‌تواند با تبیین بهتر موضوع و همچنین با ارائه توصیه‌ها و پیشنهادات، کارایی بیشتر نظام مالیاتی را به همراه داشته باشد.

اهداف و نتایج مورد انتظار

- چالش‌ها و فرصت‌های بهبود فرهنگ و تمکین مالیاتی
- بررسی نقش کارکنان سازمان امور مالیاتی در فرهنگ‌سازی مالیاتی
- بررسی اثربخشی روش‌های اتخاذ شده توسط سازمان امور مالیاتی جهت بهبود فرهنگ و تمکین مالیاتی
- برآورد هزینه‌های عملیاتی وصول مالیات (هزینه اداری و هزینه تمکین) به تفکیک منابع و ادارات مالیاتی
- شیوه‌ها و مدل‌های اندازه‌گیری تمکین مالیاتی (به تفکیک پایه‌های مالیاتی و غیره)
- تعیین سطح بهینه مخارج سازمان امور مالیاتی در افزایش سطح تمکین مالیاتی مؤدیان
- تعیین سیاست‌های بهینه سازمان امور مالیاتی در کوتاه‌مدت، میان‌مدت و بلندمدت با هدف ارتقاء فرهنگ و سطح تمکین

۲۱. مالیات الکترونیکی (E-TAX)

تشریح موضوع و اهمیت آن

در سال‌های اخیر پیشرفت فناوری اطلاعات موجب گسترش استفاده از آنها از سوی دولت‌ها به منظور اجرای موثر وظایف و تکالیف خود شده است. استفاده از این فناوری‌ها مزایای بسیاری از قبیل کاهش اتلاف وقت، افزایش کارایی، کاهش هزینه‌های ارائه خدمات و غیره دارد. مزایای مذکور انگیزه بالایی در استفاده از این خدمات ایجاد کرده است، لذا بخش خصوصی و بخش دولتی با درک ضرورت آن، در پی استفاده از این فناوری هستند. سازمان امور مالیاتی نیز به عنوان نهاد متولی وصول مالیات با استفاده از این فناوری می‌تواند عملکرد خود را به شیوه بهتری بهبود بخشد. انتظار می‌رود استفاده از فناوری اطلاعات در فرایندهای مختلف نظام مالیاتی از قبیل شناسایی و ثبت نام، دریافت اظهارنامه، رسیدگی و تشخیص و در نهایت وصول آن باعث سرعت و دقت و سهولت در انجام کارها و از طرفی کاهش هزینه‌ها و همچنین کاهش فساد اداری گردد. با عنایت به اقدام سازمان در اجرا و پیاده سازی طرح جامع مالیاتی، لازم است تحقیقاتی درباره مشکلات وصول مالیات به شیوه سنتی، مزایای روش مالیات الکترونیکی، موانع و مشکلات موجود بر سر راه، ارائه مدلی برای وصول مالیات الکترونیکی و سایر جنبه‌های آن برای راه‌اندازی آن به شیوه صحیح انجام شود.

اهداف و نتایج مورد انتظار

- تبیین مشکلات روش مرسوم مالیات و مزایای روش مالیات الکترونیکی
- تشریح موانع و مشکلات پیاده‌سازی مالیات الکترونیکی
- تعیین تاثیر مالیات الکترونیکی بر شاخص‌های بهبود فضای کسب و کار در بخش مالیات
- تعیین ارتباط میان مالیات الکترونیکی و رضایت مودیان مالیاتی
- تعیین مدل‌ها و شیوه‌های پذیرش E-TAX از منظر مودیان و ماموران مالیاتی
- بررسی اثر E-TAX بر هزینه‌های تمکین و هزینه‌های اجرایی مالیات
- تعیین مدلی برای E-TAX که سازگار با قوانین و مقررات مالیاتی کشور باشد.
- شناسایی راه‌های فرار مالیاتی در نظام E-TAX
- راهکارهای تغییر رویکرد مالیات ستانی سنتی به الکترونیکی

۲۲. ارتقاء سلامت اداری در نظام مالیاتی کشور

تشریح موضوع و اهمیت آن

در هر سازمانی ارتقاء سلامت اداری، در افزایش کارایی و اثربخشی فعالیت‌های آن نقش قابل توجهی ایفا می‌نماید. با توجه به اهمیت موضوع، در سال‌های اخیر قانون ارتقاء سلامت نظام اداری و مقابله با فساد تدوین و به سازمان‌ها و ادارات دولتی ابلاغ شده است. سازمان امور مالیاتی کشور با توجه به ماهیت وظایف محوله یکی از مهم‌ترین ادارات دولتی است که درگیر مباحث فساد اداری است. بررسی مفهوم فساد اداری و ارائه روش‌های کشف و شناسایی آن در سازمان یادشده از اهمیت قابل ملاحظه‌ای برای ارایه الگویی به منظور مقابله با فساد اداری برخوردار است. برای انجام تحقیق درباره سلامت اداری، استفاده از روش میدانی می‌تواند نتایج قابل اتکایی را در بر داشته باشد.

اهداف و نتایج مورد انتظار

- ارائه تعریفی از انواع فساد اداری با تمرکز بر وصول مالیات
- شناسایی انواع جرایم مالیاتی و ارایه یک الگو یا سیستم هوشمند مبارزه با آنها
- بررسی اقدامات صورت گرفته در نظام مالیاتی سایر کشورها
- بررسی عوامل و علل ایجاد فساد در نظام مالیاتی کشور
- اندازه‌گیری سلامت اداری در نظام مالیاتی
- ارایه الگویی برای مقابله با فساد اداری در سازمان امور مالیاتی

۲۳. محاسبه شاخص بهره‌وری در سازمان امور مالیاتی کشور

تشریح موضوع و اهمیت آن

ضرورت رعایت اصل بهره‌وری در به‌کارگیری منابع و امکانات موجود در دستیابی به اهداف سازمانی و تلاش در جهت استفاده بهینه از آنها، از لوازم مدیریت کارا محسوب می‌گردد. آنچه در سازمان‌ها مزیت رقابتی ایجاد می‌کند، بهره‌وری به معنای به‌کارگیری و ترکیب موثر منابع موجود در سازمان است. بهبود اثربخش بهره‌وری همانند سایر مولفه‌ها و فرآیندهای نرم افزاری سازمانی از الزامات کار سازمانی است. در برنامه‌های توسعه نیز تاکید زیادی بر افزایش سهم بهره‌وری در رشد تولید ملی شده است. از این رو سازمان‌ها می‌بایست با برنامه‌ریزی مناسب نسبت به ارتقاء بهره‌وری اقدام نمایند.

اهداف و نتایج مورد انتظار

- تعیین شاخص‌های سنجش بهره‌وری در سازمان امور مالیاتی کشور
- ارائه مدل ارزیابی و رتبه‌بندی واحدهای مالیاتی براساس شاخص‌های بهره‌وری
- ارائه راهکارهای مناسب جهت افزایش سهم منابع انسانی در بهبود بهره‌وری

۲۴. ساختار مطلوب مالیات‌های ملی و محلی در کشور

تشریح موضوع و اهمیت آن

مالیات‌های محلی یکی از ابزارهای مرتبط با سیاست‌های توسعه استانی و برنامه‌های آمایش سرزمین محسوب می‌گردند. رویکرد توجه به سیستم مالیات استانی از حدود دو دهه قبل موجب اصلاح ساختاری نظام‌های مالیاتی در جهان شده است. معرفی و توسعه سیستم مالیات‌های استانی تنها به کشورها یا حکومت‌های غیرمتمرکز یا فدرال مربوط نمی‌شود و کشورهای با حکومت متمرکز بیشتر از کشورهای با حکومت فدرال متمایل به استفاده از مالیات‌های استانی شده‌اند. توجه و تمایل به مالیات‌های محلی به علت کارایی و مزیت‌های آن است؛ مالیات‌های محلی نه تنها سطح خدمات و کالاهای عمومی و پرداخت‌کنندگان هزینه تولید آنها را مشخص می‌نمایند، بلکه از نظر اقتصادی نیز از اهمیت بالایی برخوردارند. همچنین، یکی از مؤثرترین ابزارها در زمینه تخصیص منابع هم در بین استان‌ها، هم در بین فعالیت‌های که بر آنها مالیات وضع شده و هم فعالیت‌هایی که بر آنها مالیات وضع نشده می‌باشند. این مالیات‌ها از نظر تعیین مکان فعالیت‌های اقتصادی در درون یک کشور نیز از اهمیت بالایی برخوردارند. هر چند که کلیه پایه‌های مالیات ملی می‌توانند کاندیدی برای پایه مالیات استانی باشند ولی بعضی از پایه‌های مالیاتی دارای مزیت انتخاب استانی هستند؛ یک انتخاب مهم و مورد استفاده در این زمینه مالیات بر دارایی‌های غیرقابل انتقال است. پایه‌های دیگر مالیاتی مثل مالیات بر اقامت در هتل‌ها، مالیات بر سود شرکتها و غیره از جمله پایه‌های مالیات محلی هستند که به صورت مجزا نسبت به پایه ملی برقرار می‌شوند. تجربه کشورهای OECD در طراحی سیستم مالیات محلی نشان می‌دهد که پایه‌های متعددی می‌توانند موضوع مالیات‌های محلی قرار گیرند. این گستره از مالیات‌ها، از مالیات بر مستغلات فراتر رفته و شامل پایه‌های مالیات بر درآمد و هزینه‌ها نیز می‌باشد. چارچوب قانونی تعیین پایه‌ها و نرخهای مالیات محلی در بین کشورهای مجری این سیستم مالیاتی متفاوت است. در برخی از موارد اختیارات حکومت یا مسئولین محلی بیشتر و در مواردی تعیین پایه مالیات و نرخهای مالیات استانی بر عهده دولت مرکزی است.

تجربه ایران در اجرای مالیاتهای استانی نشان می‌دهد که آنچه در حال حاضر تحت درآمدها و مالیاتهای استانی در حال اجرا است کاملاً مستقل از نظریه‌های اقتصادی مالیات محلی و برنامه آمایش سرزمین قرار دارد. در واقع هیچ گونه پایه و نرخهای متفاوت مالیات محلی در اقتصاد ایران مطرح نمی‌باشد. آنچه که صورت می‌گیرد، صرفاً به شکل اجرای جمع‌آوری مالیات مربوط شده و تخصیص درآمدهای مالیاتی در سطح استانها نیز بر اساس یک تقسیم‌بندی صوری بدون توجه به مباحث نظریه‌های اقتصادی انجام می‌پذیرد.

سیستم مالیات محلی یا استانی بهتر از مالیات ملی قادر به تعیین و تبیین پایه‌ها و نرخهای مالیاتی مبتنی بر اصل فایده هستند. بهره‌مندی پرداخت‌کنندگان مالیات از فواید مالیات پرداختی در سطح محله یا استان شفاف‌تر از سطح ملی است. در نتیجه تمایل پرداخت مالیات بیشتر بوده و هزینه‌های مربوط به فرار و اجتناب از پرداخت مالیات کمتر خواهد بود زیرا این نکته مطرح است که حتی پرداخت‌کنندگان مالیات که بر اساس توانایی پرداخت، مالیات می‌پردازند تمایل دارند که فایده هزینه‌های دولت اگر کاملاً متوجه خود آنها نمی‌شود، حداقل نصیب نزدیک‌ترین افراد شود. به طور کلی برخی از مهمترین مزایای اجرای این سیاست عبارتند از:

- ✓ مالیات محلی می‌تواند به منظور اجرای برنامه‌های آمایش سرزمین مورد استفاده قرار گیرد
- ✓ ابزاری در جهت کنترل مهاجرت و جابجایی جمعیت
- ✓ افزایش تمایل در فعالیتهای اقتصادی خاص در منطقه مشخص
- ✓ کاهش هزینه‌های زیست محیطی در یک استان
- ✓ انتقال صنایع بین استانهای مختلف

اهداف و نتایج مورد انتظار

- بررسی ادبیات موضوع و تجربه جهانی در خصوص اجرای مالیاتهای محلی
- برآورد منافع و هزینه‌های اجرای این سیاست در مقایسه با مالیاتهای ملی
- امکان‌سنجی، سیاسی، اجرایی و حقوقی پیاده‌سازی و اجرای مالیاتهای محلی
- شناسایی پیش‌نیازهای اجرای مالیاتهای محلی در کشور
- شناسایی پایه‌ها و نرخهای مالیاتهای محلی
- برآورد اثرات درآمدی، توزیعی و تخصیصی مالیاتهای محلی

۲۵. نظام مالیاتی و ساختار مطلوب نظام تأمین اجتماعی

تشریح موضوع و اهمیت آن

یکی از مهمترین اهداف دولت ها ایجاد رفاه برای افراد جامعه از طریق یک نظام تأمین اجتماعی مطلوب می باشد. بازتوزیع عادلانه درآمد جهت دسترسی عموم مردم به شرایط حداقلی یک زندگی استاندارد از مهمترین ابزار تحقق رفاه در جامعه است که این بازتوزیع می تواند از طرق مختلف از جمله مالیات صورت گیرد. مالیات توسط دولت از صاحبان ثروت و درآمد اخذ و در قالب بودجه و دیگر ابزارهای نظام اقتصادی بین مردم توزیع می گردد. بنابراین مالیات از طریق بودجه دولت و نیز از مسیر تأثیر مالیات در کارکرد اقتصاد و در نتیجه تغییر رابطه مبادله بخشهای تولیدی اقتصاد در توزیع درآمد در جامعه و کاهش فاصله طبقاتی ایفای نقش می نماید. بررسی نظام کشورمان نشان می دهد که لازم است در حوزه اثرات رفاهی مالیات و نقش آن در یک نظام تأمین اجتماعی مطلوب بررسی های گسترده ای انجام شود.

اهداف و نتایج مورد انتظار

- بررسی نقش مالیات در نظام تأمین اجتماعی کشورهای مختلف جهان
- بررسی اثرات رفاهی انواع مالیات ها در منابع و پایه های مختلف
- مطالعه تأثیر تغییر در نرخ های مالیاتی بر رفاه جامعه
- بررسی نقش مالیات در نظام تأمین اجتماعی کشورهای مختلف جهان
- ارائه پیشنهادات اجرایی جهت تأمین حمایت های اجتماعی هدفمند از طریق سیستم مالیاتی

۲۶. مالیات و ساختار بودجه مطلوب دولت اسلامی

تشریح موضوع و اهمیت آن

هدف از این محور یافتن الگویی است برای خزانه دولت اسلامی، به طوری که انواع ابزارهای مالیاتی قابل وصول، معرفی شده و ویژگی و نحوه اثر گذاری آنها بر فعالیتهای اقتصادی بخش خصوصی و دولتی مشخص گردد. همچنین مصارف بودجه دولت اسلامی تشریح شده و نحوه دستیابی به اهداف سیاستهای مالی اسلامی و عدالت اقتصادی تبیین گردد. برای تحقق این اهداف چه رابطه ای میان درآمدها با مخارج دولت در مجموع و یا میان هر یک از ابزار درآمدی با مصارف آنها لازم است برقرار باشد؟ به طور کلی هدف این محور معرفی ساختار بودجه و ویژگی های منابع و مصارف آن و آثار آن بر بخش واقعی اقتصاد می باشد. پس از تبیین موارد فوق عملکرد بودجه دولت پس از انقلاب یا مقطعی خاص در نظر گرفته شده و بر اساس الگوی ارائه شده مورد ارزیابی قرار گیرد.

اهداف و نتایج مورد انتظار

- وظایف و تعهدات دولت در صدر اسلام و در نظریه‌های اقتصادی متعارف
- بررسی ساختار و ترکیب منابع و مصارف بودجه و توازن بین آنها
- مطالعه تطبیقی مخارج و درآمدهای دولت بر اساس دیدگاه(های) متعارف و نظام اقتصاد اسلامی (مبتنی بر فقه اسلامی)
- بررسی میزان و اشکال مالیات‌ها و دیگر ابزارهای تامین مالی دولت در چارچوب الگوهای مذکور
- مطالعه تطبیقی نظام مالیاتی بر اساس دیدگاه(های) متعارف و نظام اقتصاد اسلامی از منظرهای گوناگون طراحی نظام مالیاتی (پایه‌ها، نرخ‌ها، معافیت‌ها، مشوق‌ها، ضمانت‌های اجرایی و فرایند اجرا) (اظهار نامه، رسیدگی، تشخیص، دادرسی، روشهای اخذ مالیاتی))
- مطالعه تطبیقی ابزارهای تامین مالی دولت (بجز مالیاتها و درآمدهای حاصل از مالکیت‌ها) بر اساس دیدگاه و نظریه‌های اقتصادی متعارف و نظام اقتصاد اسلامی

۲۷. مالیات‌های اسلامی در ساختار نظام مالیاتی کشور

تشریح موضوع و اهمیت آن

در یک نظام اقتصادی مالیات‌ها به دلیل اینکه از منابع اصلی درآمدی دولتها به شمار می‌روند نقش و جایگاه ویژه‌ای دارند. این در حالی است که کشورهای اسلامی به دلیل سابقه برخورداری از حکومت‌هایی با صبغه دینی می‌توانند در طراحی مکتب و نظام اقتصادی و همچنین سیاست‌گذاری مالیاتی بیش از همه از منابع دینی خود بهره‌جسته و قوانین اجتماعی، سیاسی و اقتصادی خود را بر اساس آن آموزه‌ها تدوین و تصحیح نمایند. از طرفی، ویژگی بارز جوامع اسلامی، سطوح بالا و فزاینده فقر و محرومیت مالی است. محرومیت مالی در این جوامع ناشی از شکست برنامه‌های اقتصادی مرتبط با حساسیتهای مذهبی مسلمانان است. این در حالی است که یکی از دغدغه‌های فعالان اقتصادی در کشور، نحوه تعامل آنها با نظام مالیاتی است. این تعامل به دلیل وجود بعضی از حقوق مالی در اسلام با اهمیت است. بعضی از این حقوق مالی به دلیل فرازمانی و فرامکانی بودن، امروزه نیز بر مسلمانان واجب است که زکات و خمس از اهم آنهاست. در زمان حاضر لزوم پرداخت انواع مالیات‌های حکومتی به همراه وجوب پرداخت حقوق مالی دینی و ارتباط آنها با همدیگر، از مسائلی است که نظامات مالیاتی و نهادهای دینی و همچنین مردم با آن مواجه می‌باشند. از طرفی، دغدغه بسیاری از مودیان و افراد متدین در کشور پرداخت مضاعف مالیات (متعارف و وجوه خمس و زکات) می‌باشد به طوری که آنها را با چالش‌های جدی از جمله اعتقاد به وجود بی‌عدالتی در سیستم مالیاتی روبرو کرده

است. به همین دلیل، به منظور رفع ابهام موجود، بهتر است دولت با برنامه‌ریزی مناسب، سعی کند نظام مالیاتی به گونه‌ای تنظیم شود که نه تنها بار واجبات مالی (شرعی و قانونی) بر دوش مردم متدین سنگینی نکند بلکه زمینه ترغیب مردم و تلاش برای رفع دغدغه پرداخت مالیات مضاعف توسط متدینین نیز، فراهم آید.

اهداف و نتایج مورد انتظار

- نقش و تاثیر مالیات‌های اسلامی در متغیرهای توسعه و پیشرفت
- نحوه ارتباط مالیات‌های حکومتی و اسلامی
- نحوه مصرف مالیات‌ها در نظام مالیه اسلام
- تهیه ویژگی‌ها و عناوین لازم برای الگوسازی با استفاده از ادبیات موجود و تجربه کشورهای اسلامی
- طراحی ساز و کاری سیستماتیک برای ایجاد درآمد پایدار از طریق برقراری ارتباط میان مالیات‌های اسلامی و مالیات‌های متعارف
- جلوگیری از اخذ مالیات مضاعف از طریق افراد متدین
- پیش‌بینی مکانیزمی برای صدور گواهی‌های معتبر در قبال پرداخت مالیات اسلامی
- پیش‌بینی جایگاهی برای خمس و زکات در سیستم مالیاتی کشور
- بررسی نظام مالیاتی در بخش معافیت‌ها و سایر مشوق‌های مالیاتی از منظر فقه اسلامی
- بررسی فقهی سایر فرایندهای مالیاتی در قوانین و مقررات مربوطه شامل اظهار، رسیدگی، تشخیص، دادرسی و وصول و اجرا
- تبیین قواعد کلی طراحی و اجرای مالیات‌ها از منظر فقه اسلامی
- آسیب‌شناسی نظام مالیاتی ایران از منظر مکتب اقتصادی اسلام و اصلاح و تطبیق آن بر اساس آموزه‌های اسلامی

۲۸. جایگاه مالیات در اقتصاد مقاومتی

تشریح موضوع و اهمیت آن

طی سالیان متمادی بودجه دولت بر ارزش حاصل از فروش نفت و گاز متکی بوده و این ارقام به مهمترین منبع درآمد در بودجه دولت بدل گشته‌اند. در حال حاضر که تحریم‌های گسترده‌ای بر کشورمان تحمیل شده است، از یک سو درآمدهای ارزی دولت کاهش یافته و از سوی دیگر به دلیل تحریم‌ها در بخش مالی، انتقال درآمدهای ارزی کاهش

یافته است. در چنین شرایطی توجه به نقش نظام مالیاتی به عنوان یکی از عوامل مؤثر بر ثبات و پایداری مالی دولت ضروری به نظر می‌رسد. وجود پایداری مالی سبب امکان‌پذیری تداوم مخارج مرتبط با کالاهای عمومی مورد نیاز برای بسترسازی فعالیت‌های اقتصادی می‌شود که رشد بلندمدت اقتصادی را تأمین می‌نماید. در عوض، وجود ناپایداری و بی‌ثباتی مالی دولت سبب بی‌ثباتی در مخارج ضروری بخش عمومی می‌شود که رشد بلندمدت را تضعیف می‌نماید. علیرغم اینکه نظام مالیاتی کشور در این راستا از ظرفیتهای زیادی برخوردار است، نسبت به جایگاه و تأثیر مالیات در اقتصاد مقاومتی توجه کافی صورت نگرفته و انجام تحقیقات و مطالعات جامع در این حوزه ضروری می‌باشد.

اهداف و نتایج مورد انتظار

- بررسی نقش مالیات در حمایت از خوداتکایی اقتصادی و تجارب سایر کشورها
- مطالعه رویه‌های حمایت از تولید داخلی از طریق سیستم مالیاتی
- بررسی راههای افزایش نقش مالیات در بودجه کشور
- برآورد ظرفیت مالیاتی کشور
- ارائه راهکارهای افزایش درآمدهای مالیاتی از طریق معرفی پایه‌های جدید، تغییر نرخها و نیز جلوگیری از فرار مالیاتی با رویکرد حمایت از تولید
- نقش درآمدهای مالیاتی در ثبات نظام اقتصادی و مالی دولت
- بررسی اثر اندازه و نوسانات درآمدهای مالیاتی و هزینه‌های دولت بر روی رشد اقتصادی (کوتاه مدت و بلند مدت)
- بررسی استراتژی‌های مالی و مالیاتی مناسب جهت دستیابی به ثبات و پایداری مالی و اقتصادی کشور